

Bacheloroppgave

Asperger syndrom og barnevern

Hva barnevernspedagogen må ta hensyn til i
undersøkelsessaker

Aurora Helene Stokke

Sosialt arbeid - Barnevernspedagog

2023

HØGSKULEN
I VOLDA

Eigenerklæring

Denne oppgåva er mitt eige og sjølvstendige arbeid. Den gjer ikkje bruk av andre sitt arbeid utan at det er oppgitt, den gjer ikkje bruk av tekst frå eige arbeid utan at det er oppgitt, og kjelder som er brukt er ført inn i både tekst og kjeldeliste i på ein måte som gjer at eg ikkje vil få ein 'ufortent rennomegevinst'. Den har heller ikkje vore brukt som eksamensvar eller arbeidskrav tidlegare.

Eg veit at oppgåva vil bli elektronisk kontrollert for plagiat og at alvorlege brot med 'god sitatskikk' vert behandla som fusk jf. UH-lova § 4-7 og § 4-8, 3. ledd.

I arbeidet med oppgåva er personopplysningar behandla i samsvar med retningslinjene som er å finne i Canvas. Oppgåva inneheld ikkje opplysningar som kan førast tilbake til einskildpersonar ut over det som dei har godtatt gjennom samtykke eller som er offentleg kjent.

Eg gir Høgskulen i Volda rett til å publisere oppgåva vederlagsfritt i elektronisk form.

Sammendrag

Denne litteraturstudien går ut på hva barnevernspedagogen må ta hensyn til i en undersøkelsessak der barnet har asperger syndrom. De fleste barn med asperger har nedsatt kognitiv fungering, som vil gjøre det utfordrende for dem å føre og ta del i samtaler. Mye av dette skyldes en svikt i deres mentaliserende evne, som vil påvirke samspillet mellom barnet og barnevernspedagogen. Oppgaven tar for seg hvordan barnevernspedagogen kan gjøre seg forstått for et barn med asperger syndrom, hvordan barnevernspedagogen kan forstå en med asperger syndrom, og hva som er viktig for at en med asperger syndrom skal åpne seg. Litteraturstudien er bygd opp av informasjon om undersøkelsessak og prosessen i denne, barnevernspedagogens rolle under undersøkelsessaken og i møte med barn, teori og forskning om asperger syndrom, samt andre teorier og forskning som vil hjelpe til å forstå hvilke hensyn som må tas i en undersøkelsessak. Hensynene må legges i hvordan barnevernspedagogen velger å utøve personlig kompetanse og mentalisering, da dette er viktig for hvordan samspillet vil utvikle seg. Det å ta hensyn til at barn med asperger syndrom selv er best klar over sine egne utfordringer og hva som er sterke og svake sider for dem, er viktig når man lytter.

Abstract

This literature study focuses on what child welfare educators must consider in an investigation where the child has Asperger's Syndrome. Most children with Asperger's have a reduced cognitive functioning, making it challenging for them to participate in conversations. Much of this is due to a deficit in their mentalizing ability, which affects the interaction between the child and the child welfare educator. The task addresses how child welfare educators can make themselves understood to a child with Asperger's Syndrome, how they can understand someone with Asperger's Syndrome, and what is important for someone with Asperger's Syndrome to open up. The literature study is composed of information about the investigation process, the child welfare educator's role during the investigation and when working with children, theories and research on Asperger's Syndrome, as well as other theories and research that will aid in understanding the considerations that must be taken in an investigation. Considerations must be made in how child welfare educators choose to exercise their personal competence and mentalizing abilities, as this is important for how the interaction will develop. It is important to consider that children with Asperger's Syndrome are best aware of their own challenges and strengths and weaknesses when listening.

Forord

Jeg har valgt å skrive om barn med asperger i undersøkelsessak, grunnet jeg selv har erfaringer fra dette. Jeg var i praksis i barnevernet i Volda høsten 2022, og der arbeidet jeg mye med barn med asperger. Dette fikk meg til å skjønne hvor vanskelig det kan være å få til et godt samspill og å vite hva jeg må ta hensyn til i møte med disse barna. Jeg jobbet spesielt med to gutter med asperger syndrom, som var strake motsetningen av hverandre. Før jeg møtte den første gutten, leste jeg meg masse opp på hva asperger syndrom er og dens kognitive profil. Jeg leser om at asperger syndrom ofte ikke skjønner sarkasme og ironi. Jeg selv er en tilhenger av å bruke dette mye i samtaler med andre barn og voksne, da det alltid letter litt på stemningen. Ut ifra informasjonen jeg får fra nettet, møter jeg denne guttens diagnose og ikke barnet. Jeg glemmer min egne personlige kompetanse og klarer ikke få flyt i samtalen, som da førte til et dårlig samspill og ingen gjensidig forståelse. Når jeg skal møte den andre gutten, har jeg ikke lest meg opp på noen teori. Og dette resulterte i at jeg klarte føre både en formell og uformell samtale med gutten, som gjorde at vi fikk et godt samspill og han valgte å åpne seg for første gang til barnevernet på over flere år. For meg setter dette mye i perspektiv, da hensynene man skal trenge å ta i en undersøkelsessak er veldig individuell. Derfor syns jeg dette er et spennende tema og studie, som jeg håper leser også vil få noe utbytte fra.

Jeg vil takke min veileder, Roar Stokken, som har holdt ut mine utallige spørsmål og vært til god hjelp for min forståelse og oppsett av oppgaven.

Høgskolen i Volda, 2023

Aurora Helene Stokke

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema.....	1
1.2 Aktualisering.....	1
1.3 Problemstilling og forskningsspørsmål.....	2
2.0 Bakgrunn	4
2.1 Barnevernet og undersøkelsessak	4
2.2 Innhenting av opplysninger.....	4
2.3 Barnevernsarbeiderens rolle.....	5
2.4 Når fagfolk ikke forstår.....	5
2.6 Etikk i barnevern.....	6
3.0 Asperger syndrom	8
3.1 Kognitiv profil	8
3.2 Sterke og svake sider	9
3.5 Bevisstgjøring av personlig kompetanse	10
3.4 Samspill og forståelse	11
3.3 Mentalisering og «theory of mind».....	12
4.0 Diskusjon	14
4.1 Å gjøre oss forstått	14
4.1.1 Personlig kompetanse mot mentalisering	14
4.1.2 Mentalisering inn i samspillet.....	15
4.1.3 Samspill mot forståelsen	16
4.2 Å forstå en med asperger syndrom	16
4.2.1 Å lytte for å forstå	17
4.2.2 Forståelsen opp mot kunnskapen	18
4.2.3 Den mentaliserende evnen	19
4.3 Å få barn med asperger til å åpne seg	20
4.3.1 Mentalisering mot personlig kompetanse	20
4.3.2 Personlig kompetanse mot samspill.....	21
4.3.3 Samspill mot trygg relasjon	21
Konklusjon	23

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Barn som henvises til barnevernet er ofte de som har en utfordrende livssituasjon på enten det ene eller det andre. Barnevernet vil ha samtaler med barna for å kunne undersøke og finne ut av hvor problemene ligger og hvilke tiltak som bør settes inn. Formålet vil være å samle inn nok informasjon for å kunne vurdere barnet sin situasjon (Mevik & Juul, 2022, s. 222). Barn med asperger syndrom har et mer utfordrende forhold til nye sosiale relasjoner, da deres sosiale atferd er preget av nedsatt evne til å føre og ta del i en vanlig samtale (Attwood, 1998, s. 31). De fleste med asperger syndrom har vansker når det kommer til sosial interaksjon som samspill og kommunikasjon (Bjåstad & Sagstad, 2020, s. 107). Dette kan gjøre det utfordrende for barnevernspedagogen å få god informasjon under undersøkelsen, da det krever et kunnskapsgrunnlag og god kompetanse. Kompetanse innenfor mentaliseringsevne er noe som er viktig for barnevernspedagogen i møte med barn, og er av stor betydning for hvordan relasjonen og tilknytningen vil bli (Killén, 2017, s. 31) (Allen, 2014, s. 58). Peter Fonagy og Mary Target har vært opptatt av forståelsen for andre og seg selv, samt hvordan enkelte mennesker ikke får til dette (Landmark & Stänicke, 2016, s. 93). Ved å kunne inneha god nok kunnskap om asperger og deres kognitive profil, samt ha bevissthet over egen profesjonsrolle, vil det kunne bli lettere å få til en gjensidig forståelse.

1.2 Aktualisering

Kunnskap og forståelse for barn med kognitive vansker står sentralt for å kunne fremme et godt barnevernsarbeid. Da i forhold til hvordan barnevernspedagogen skal få til en god relasjon via samtaler og samspill. I undersøkelsessaker i barnevernet utføres det flere samtaler med barn som har asperger syndrom. Det er gjennom førstegangssamtalene i en undersøkelsessak der barnevernspedagogen først møter barnet og der relasjonen starter. En undersøkelsessak varer i alt fra tre til seks måneder (Aasberg, 2014, ss. 65-67), og dette er relativt kort tid for å klare å skape en god relasjon bygget på forståelse, trygghet og godt samspill. Dette betyr at barnevernspedagogen må arbeide effektivt og ha gode kunnskaper om hvordan snakke med barn med asperger. For å kunne få til dette er det flere aspekter en må ta

hensyn til. Hvordan barnevernspedagogen velger å tilnærme seg barnet, er relevant for om det kommer til å bli en god relasjon, der trygghet er nøkkelordet. Stereotypiske tanker rundt hva asperger syndrom er og de kognitive og sosiale vanskene diagnosen medfører, kan gjøre at barnevernspedagogens mangel på slik kunnskap vil gi en mye smalere forståelse. Resultatet av barnevernsarbeidet kan da stå i fare for å ikke være oppnåelig, eller i verste fall skadelig/mer skadelig for barnet. Det er aktuelt for barnevernspedagogen å finne ulike utfallsvinkler på hvordan en kan ta hensyn til dette, for at det skal bli et godt samarbeid. Forståelse for diagnosen og det teoretiske grunnlaget går hånd i hånd for å kunne vite hvor hensynene skal tas.

1.3 Problemstilling og forskningsspørsmål

For å kunne få et svar på hvordan en skal møte barn med asperger syndrom på en god måte i en undersøkelsessak, er det viktig å tenke over hvilke hensyn som bør ligge til grunn. På grunnlag av dette har jeg valgt å stille følgende problemstilling:

«Hvilke hensyn bør barnevernspedagogen ta i en undersøkelsessak der barnet har asperger syndrom?»

Jeg velger spesifikt undersøkelsessak, da barnevernspedagogen må jobbe raskt og effektivt grunnet tidsperspektivet, for å få til god relasjon. Her blir det flere ting å ta hensyn til, slikt som kognitiv profil, etikk, personlig kompetanse, barnevernspedagogens rolle og samtaler med barn. Jeg har valgt ut tre forskningsspørsmål som skal hjelpe meg å komme frem til et svar på problemstillingen. Ved å komme frem til et svar på disse tre forskningsspørsmålene, vil dette kunne gi et godt utgangspunkt i hva barnevernspedagogen bør ta hensyn til i en undersøkelsessak og hva som kan være med å påvirke veien dit.

Ved å kunne få til det gode samspillet og for at de barna barnevernspedagogen møter, er en avhengig av gjensidig tillit. Ved å oppnå dette må barnevernspedagogen være bevisst over egen kompetanse, samtidig som han må ta hensyn til hva som ligger bak mentalisering av seg selv, samt selvinnsikt. Første forskningsspørsmål er derfor; ***«Hvordan skal barnevernspedagogen oppføre seg for å bli forstått?»***

Vi ønsker å forstå oss på barnet vi snakker med, for å fremme forståelse av hvordan disse tenker og føler. Vi vil trenge informasjon om deres kognitive profil og hva som kan være både svake og sterke sider for en med asperger syndrom. Andre forskningsspørsmål er derfor;

«Hvordan kan barnevernspedagogen forstå en med asperger?»

Til slutt for å kunne oppnå denne trygge relasjonen, er en avhengig av at vi forstår hva som får et barn med asperger til å ville åpne seg og fortelle om sin situasjon.

«Hva er viktig for at en med asperger syndrom skal åpne seg?»

2.0 Bakgrunn

I dette kapittelet skal jeg ta for meg prosessen og lovverk i en undersøkelsessak i barnevernet og hvilken rolle barnevernspedagogen har i en slik sak. Jeg aktualiserer bakgrunnen med å dra inn tidligere forskning på både undersøkelsessak og profesjonsrollen, og konsekvensene av mangelen på slik kompetanse. Forskning har jeg funnet via Idunn, og brukte søkeord er blant annet «barnevern», «profesjonsrollen», «undersøkelsessak» og «asperger syndrom». I slutten av kapittelet vil jeg dra inn enkelt om etikk i barnevernet, der fokuset ligger på etikken relevant for litteraturstudien.

2.1 Barnevernet og undersøkelsessak

Antall undersøkelsessaker i Norge er stadig et økende tall. I 2006 ble 23 450 undersøkelsessaker iverksatt og av disse endte 50 prosent hos tiltak. Innholdet i meldingene er som mangt, men de fleste meldingene dreier seg om forholdene i hjemmet (Rakvaag, 2008, s. 36). Disse sakene omhandler barn som mest sannsynlig hadde hatt godt av støttetiltak og er saker av høy alvorlighetsgrad. Nest største gruppen er der melder mener barnet blir utsatt for fysisk eller psykisk vold (Rakvaag, 2008, s. 37). Barnevernets jobb starter i det de får inn en melding som handler om barnets omsorgssituasjon. Meldinger kan bli sendt inn fra alle mulige instanser som mistenker omsorgssvikt, men de fleste som sender inn er faktisk foreldrene selv. Barnevernet har rett og plikt til å undersøke saken jf. barnevernsloven § 2-2. (Aasberg, 2014, ss. 65-67 : Aasberg, 2008, s. 49 : Barnevernsportalen.no, u.d.).

Undersøkelsen må gjennomføres innen tre måneder, men i noen tilfeller kan fristen utvides til seks måneder. Hvis meldingen ikke har kommet fra foreldrene selv, er det vanlig at barneverntjenesten kan kontakte vedkommende og få mer informasjon rundt saken. Om barnevernet finner grunn til videre undersøkelse, innkaller de foreldrene til førstegangssamtale der meldingen blir lest opp. Deretter er samtaleemnet det barnet meldingen skulle gjelde, hjemmeforhold og hva foreldrene selv har å si om saken. Undersøkelsesarbeidet videre blir som regel utført i samarbeid med foreldrene, med mindre meldingens innhold er av den alvorlighetsgrad at foreldre ikke bør ha kjennskap til undersøkelsen (Aasberg, 2008, s. 51).

2.2 Innhenting av opplysninger

Å innhente opplysninger fra andre instanser som sitter på relevant informasjon om barnet og familien, vil være nødvendig hjelp for barnevernsarbeidet, så en skal klare få en oversikt over barnets helse og omsorgssituasjon. Dette krever foreldrenes samtykke, med mindre saken dreier seg om vold eller lignende jf. bvl. § 6-4. Innhenting skjer enten ved skriftlig forespørsel eller gjennom møter med informantene (Aasberg, 2014, s. 68). De barnevernsansatte har taushetsplikt for å hindre at både innhentede opplysninger og sensitiv informasjon fra saken blir formidlet jf. barneverntjenester § 6-7, 2.ledd (Figenschow, Ringberg, & Ekanger, 2006, s. 101).

2.3 Barnevernsarbeiderens rolle

I undersøkelsesfasen er barnet sjeldent den første personen barnevernsarbeideren snakker til. Dette handler mye om at barnevernsarbeideren vil vite så mye som mulig om saken før de drar inn barnet. Informasjon som hentes inn er gjerne fra spesifikke hendelser, oppdagelsespraksis eller kvalitet i omsorgen. Denne informasjonen vurderes ut ifra hvilken relevans den har for saken. Når barnevernet da har samtale med barnet, må informasjonen barnet gir vurderes i forhold til troverdighet av annen informasjon. Dette er den største grunnen til hvorfor barnevernet vil at barnet skal være den siste berørte parten (Vis, 2004, s. 48). I undersøkelsessaker foregår som regel samtaler med barnet i hjemmet deres først, og i noen tilfeller på skolen. Som regel er foreldrene til stede under samtalen, men det kan også være tilfellet at barnevernsarbeideren vil ha en samtale med barnet uten foreldre til stede (Vis, 2004, s. 50). En slik samtale, avhengig av hvilken fase saken befinner seg i, er det både det saklige perspektiv som skal frem, men også det personlige. Det saklige er en selvfølge står i fokus i en undersøkelsessak, da det er her barnet får informasjon om saken. Men det er samtidig mange ting en skal ta hensyn til ved det personlige for å sikre deltagelse fra barnet sin side (Vis, 2004, s. 50).

2.4 Når fagfolk ikke forstår

Noe forskning går på hva vi som profesjonsutøvere kan gjøre bedre for å fremme et godt samarbeid og god dialog. Det at det er en del kognitive vansker for en med asperger syndrom, gjør at vi som møter de i profesjonell setting må ha en viss kunnskap om hva diagnosen går ut på og hvor hensynene må tas. Nils Kaland mener det kan lønne seg å starte et så enkelt sted med å lytte til de med autismespekter (2008). Kaland mener at det mennesker med nedsatt kognitiv tilstand kan fortelle oss om deres egen tilstand, vil gi pedagoger og fagfolk større

innsikt i både det de sliter med og det de mestrer. Dette vil skape en forståelse og hjelpe i arbeidet med hva en bør ta hensyn til. Det er flere med asperger syndrom som velger skrive biografier om hvordan det er å ha asperger syndrom. Kaland refererer til boken «Hva kan jeg fortelle deg om asperger syndrom?» som handler om hvordan Adam syns det er å ha asperger, hva han syns er utfordrende og hva han er god på (Welton, 2007). Flere av selvbiografiene tar for det meste for seg hvordan det er å leve med asperger, og at det har vært vanskelig på flere områder. En fellesnevner i de fleste biografiene er at de ofte ble mobbet på skolen grunnet sin sosiale nedsettelse (Kaland, 2008, s. 142).

Kaland referer til David N. Andrews, en psykolog som etter mange år endelig fikk diagnosen asperger syndrom (Andrews, 2006 : Kaland, 2008, s. 143) Han sier selv han slet med å passe inn på skolen grunnet det sosiale. Mobbing og mangel på forståelse fra mennesker rundt seg ga han traumer som fortsatt følger med han. Andrews mente at psykiske problemer hos en med asperger syndrom oppstår av at samfunnet rundt mangler kunnskap og forståelse, og hvordan de velger å møte både barn og voksne med asperger syndrom. Flere fagfolk vil nok ha noe å lære av å lytte til de som kognitive vansker, der de selv ikke har en anelse om hvordan dette kan være for personen som har det (Kaland, 2008, s. 143). For flere med asperger syndrom, Andrews inkludert, forteller at det å endelig få diagnosen hjalp til å bedre selvtilliten og endelig få et svar på hvorfor de følte seg spesielle og utenfor i visse settinger. Det kan representere en lettelse for de fleste, og at det endelig foreligger en forklaring (Kaland, 2008).

2.6 Etikk i barnevern

En undersøkelsessak varer i alt fra 3-6 måneder, og det gir barnevernspedagogen liten tid til å kunne bygge en god relasjon basert på gjensidig tillit. Barnevernspedagogen har i denne settingen stor makt over andres liv, og med det følger et etisk ansvar (Skorstad, 2020, s. 204). Halvor Nordby (2021) understreker problemet med lite disponibel tid og pressede ressurser som gjør det utfordrende å ta saken under grundig undersøking. Å ha etikken over seg i tillegg, kan være krevende (Nordby, 2021, s. 23). Likevel burde ikke dette være en god nok grunn for å forsømme etikken, da det ikke krever mye tid og krefter. Mangel på tid gjør at vi må sette oss målet om å bruke tiden vi har til rådighet så effektiv som mulig (Nordby, 2021, s. 24).

Nordby (2021, s. 97) refererer til filosofen Knud Løgstrup der han legger stor vekt på det profesjonsetiske startpunktet, og at alle menneskelige samhandlinger burde ha positive grunnholdninger. Løgstrup mener en alltid bør gå inn i nye relasjoner med oppriktighet og ærlighet så langt det lar seg gjøre. Han mener dette startpunktet bør være et ideal som de fleste bør holde seg til. Problemet ligger i om en former negative tanker om andre, uten at det foreligger noen god grunn (Nordby, 2021, s. 98).

3.0 Asperger syndrom

Jeg skal i dette kapitlet ta for meg asperger syndrom og dens kognitive profil. Å se til egen profesjonsutøvelse og kompetanse, samt hva som ligger i godt samspill og forståelse, er teorier jeg ser som relevant til min litteraturstudie. Jeg vil også legge frem teorier som mentalisering og «theory of mind». For å aktualisere teoriene, vil jeg dra inn tidligere forskning på felt. Spesielt brukte søkeord for dette kapitlet er «asperger syndrom», «kognitiv atferd», «mentalisering», «personlig kompetanse» og «sosialt samspill». Jeg har brukt plattformen Idunn for å finne forskningsartikler. Det finnes generelt lite forskning på hva barnevernspedagogen bør ta hensyn til i en undersøkelsessak, men det er derimot en del forskning på asperger syndrom og kognitiv profil, i tillegg til profesjonsutøverens rolle.

Selv om eldre forskning legger frem ulikheter og likhetstrekk mellom autisme og asperger, er det sånn at det nye diagnosesystemet ICD11, som skal erstatte ICD10, foreslår at «Autism Spectrum Disorder» blir en felles betegnelse for alle autismspekterdiagnoser (Bjåstad & Sagstad, 2020, s. 108 : Bjåstad & Weidle, 2021, s. 394). Jeg skal likevel i denne oppgaven bruke fenomenet asperger syndrom, og hva som er skrevet spesifikt om dette og ikke autisme.

3.1 Kognitiv profil

Asperger syndrom er en autismspekterforstyrrelse. Syndromet er oppkalt etter Hans Asperger, en lege som arbeidet med barn på 1940-tallet. Det er en tilstand som påvirker hvordan hjernen prosesserer informasjon på. Informasjon som for eksempel tall og data kan være forståelig for en med asperger, men informasjon der de må bearbeide hvordan andre mennesker har det, tenker og kommuniserer er utfordrende (Welton, 2007, s. 33). Med asperger syndrom sikter en til visse kriterier som har likhetstrekk til autisme. Asperger syndrom betraktes som en gruppe på det autistiske spektret, men skilles likevel på grunnlag av evne til å løse ulike psykologiske tester. Det er vanskelig å sette en klar grense mellom asperger og autisme, men de har felles nevrologiske markører (Kaland, 1996, s. 38). Asperger har en mindre grad av språkforsinkelse, bedre språk, og litt høyere funksjonsnivå, og omtales derfor som en lettere form for autisme (Kaland, 1996, s. 36 : Kaland, 2018, s. 77). Kriteriene

for å kunne stille som kandidat for diagnosen referert i (Gillberg, 1998, s. 20), er som følgende; 1) nedsatt evne til sosialt samspill og kommunikasjon. 2) ekstreme eller stereotypiske interesser. 3) tvang til å måtte innføre rutiner. 4) avvikende språk. 5) problemer med ikke-verbal kommunikasjon. 6) motorisk klossethet.

I dag, i motsetning til tidligere forskning, kan en fornemme et paradigmeskifte når det kommer til asperger syndrom. Nyere forskning ønsker å legge til side fenomenet «forstyrrelse» eller en funksjonshemming, og heller legge vekt på at det handler om en alternativ kognitiv profil. Med det mener de at de med autismespekterforstyrrelse som sliter med å kunne se helhet og forstå sammenhenger, heller velger fokusere på mindre deler av det. Grunnet denne ensidige fokuseringen, vil de ut ifra dette kunne utvinne ekstremt gode ferdigheter innenfor fokusområdet. De kan til og med overgå en ikke-autistisk persons ferdigheter innenfor det bestemte felt (Kaland, 2003, s. 221). Artikkelen trekker frem Wing og Gould sin autismespekterteori, som dreier seg om en undersøkelse av flere barn under 15 år i London i 1979, der de fant flere barn med påfallende atferd eller mental funksjonshemming. De gjorde funn på at de fleste av barna karakteriserte seg innenfor autismespekteret, der det var noen som hadde problemer av lik karakter, og noen ikke like fremtredende. Barna i denne kategorien hadde symptomer som i dag kan forbindes med asperger syndrom. Wing lanserer dette begrepet i 1981, med en hensikt om å ikke innføre enda en diagnose, men å formidle kunnskap om en annen type gruppe mennesker. Disse hadde likhetstrekk ved symptomer til autisme, men de hadde likevel høyere intelligens og framtidsutsikter enn de som passet inn i Kanner sin beskrivelse av autisme (Kaland, 2003). Kanner og Asperger var likevel enige om at det helt fra fødselen av lå det grunnleggende forstyrrelser. Asperger syndrom er hyppigere diagnostisert i dag i forhold til før. Forekomsten øker stadig, og Sponheim (6.utg., 2011) har forsket på om dette dreier seg om en reell økning eller endring i diagnosepraksis. Konklusjonene hennes er at det ikke finnes noen fasit, men at diagnosen ikke lenger kan regnes som sjelden. Flere mennesker vi møter på vil slite med slike vansker, og Sponheim mener det er viktig å ha god kunnskap innenfor diagnosen for å kunne yte god hjelp.

3.2 Sterke og svake sider

Barn med asperger syndrom har oftere problemer i enkelte sosiale settinger. Det er økt risiko for nedsatt læreevne, skoleproblemer, svekket motorikk, understimulering og mobbing, for å nevne noen (Gillberg, 1998, s. 72). De med asperger har også problemer med mentalisering,

som innebærer å skjønne at både en selv og andre har følelser, tanker, oppfatninger og opplevelser (Kaland, 2003, s. 24 : Welton, 2007, s. 17). I tillegg vil tonefall, lek sammen med andre barn, høye lyder, forvirring som oppstår når en er i større grupper og uventede endringer, være noen flere sosiale settinger der en med asperger syndrom syns det er vanskelig å bidra og forstå (Welton, 2007). De har ofte problemer med å tolke oppgaver der de må mentalisere det avsender prøver å fortelle dem (Kaland, 2018, s. 131).

De med asperger har ikke bare utfordrende sider, men flere sterke sider også. De har ofte høyere intellektuell enn normalbefolkningen. Det er ikke den største statistiske forskjellen, men den er fortsatt bemerkelsesverdig. Noen andre ting en med asperger kan ha forhøyet, er spesialkunnskaper, fotografisk hukommelse, god utholdenhet, høy energi og nøyaktighet (Gillberg, 1998, ss. 77-81). Hans Asperger mente det var viktig å se til disse sterke sidene, og mente at man skulle betrakte tilstanden som pedagogisk utfordrende enn en medisinsk sykdom. Det å legge vekt på disse sterke sidene vil styrke selvfølelsen hos en med asperger (Kaland, 2018, s. 53).

3.5 Bevisstgjøring av personlig kompetanse

Som nevnt i bakgrunns-kapittelet, i avsnittet «når fagfolk ikke forstår», så går det stadig igjen det at mangelen på forståelse og kompetanse kan være en risikofaktor for at samarbeid og samspill ikke blir enkelt. Personlig kompetanse går ut på hva slags verdier og holdninger vi som profesjonsutøvere har ovenfor de menneskene vi møter (Delås, 2011, s. 82).

Kompetansebegrepet brukes i sammenheng med den yrkesrelaterede utdanningen og de nødvendige kvalifikasjonene (Delås, 2011, s. 83). Ifølge Skau (2020, ss. 60-61 : 2011), er den personlige kompetansen helt nødvendig i den samlede profesjonelle kompetansen. Å være personlig egnet til en jobb kan handle om «evne og vilje til samarbeid og tverrfaglig arbeid», men det dekker ikke det faktum om at personlige egenskaper, holdninger og ferdigheter er viktig (Skau, 2020, ss. 60-61 : Skau, 2011, s. 52). Personlig kompetanse er en av de tre aspekter innenfor kompetansetrekanten, som er en modell for profesjonalitet (Skau, 2020, s. 57). Skau deler det inn i teoretisk kunnskap, yrkesspesifikke ferdigheter og personlig kompetanse. De tre aspektene er med på å gjensidig påvirke hverandre. De kan i ulike settinger bli vektlagt ulikt, men at de til slutt utgjør en helhet.

Hvem vi er som personer, både ovenfor oss selv og andre. Hvem er vi i møte med andre mennesker, og hvem lar vi andre få være? I samspill med andre mennesker er derfor personlig kompetanse viktig å være bevisst over (Skau, 2011, s. 60 : Delås, 2011, s. 84). Delås forklarer viktigheten for bevisstgjøring av personlig kompetanse, da dette er en mulighet for selvinnsikt i følge av selvrefleksjon (Delås, 2011, s. 84). Å møte barn og unge som har en vanskelig livssituasjon gir oss personlige utfordringer. Slike samtaler kan åpne opp for våre egne personlige opplevelser, der vi selv vil ha meninger og fordommer, noe som kan føre til uventede reaksjoner fra oss selv. Selvinnsikt er derfor et nøkkelord i å klare skille mellom det personlige og det profesjonelle (Delås, 2011, s. 85).

3.4 Samspill og forståelse

Samspill og samtaler går hånd i hånd, da det er noe som krever egeninnsats og motivasjon til å kunne være samspillbar og være klar for å ha samtale. Det å utvikle evnen til samspill og samtaler, handler om evnen til effektiv kommunikasjon og hvordan relasjonen utvikler seg videre. Samspillsevne hos den profesjonelle voksne, kalles ofte relasjonskompetanse (Öhman, 2016, s. 20). Paulsen og Lone skriver om den følelsesmessige relasjonen, og at dette er grunnleggende for en god relasjon. Barn følte seg genuint hørt og sett, i følge av at profesjonsutøverne var oppmerksomme, lyttende og følsomme ovenfor dem (2019, s. 100). Dette vil kreve en evne til bevissthet til egen profesjon, som jeg skriver om i bakgrunnskapittelet. Profesjonsutøveren vil skape trygge relasjoner mellom en selv og barnet, og dette vil skje ved at de opptrår omsorgsfullt og er bevisste på tegn og signaler barnet/ungdommen gir (Paulsen & Lone , 2019). Öhman refererer til barnehagelærere og lærere i skolen når hun snakker om at samspillet og samtaleens kvalitet, avhenger av hvordan barns individuelle behov blir møtt. Jeg velger å ta med dette, da dette er like relevant i forhold til barnevernspedagogens arbeid med barn med asperger og barn generelt. Hun mener også at pedagogisk bevissthet hos de profesjonelle er med på å opprettholde et godt samspill og samtaleevne, da dette bidrar til bedre kompetanse og selvinnsikt (Öhman, 2016, s. 22).

De fleste barn og ungdom med asperger svikter i sosialt samspill, og mye av det kan ses i sammenheng med egosentrisitet og manglende omtanke for andre personer, altså mentalisering. Det kan komme til uttrykk ved at de sliter med å bytte samtaleemne når det handler om noe de selv er interessert i, og de sliter med å lytte til hva samtalepartneren sier (Kaland, 2018, s. 129). Selv om de med asperger føler seg motivert for sosialt samspill,

opplever de stadig angst som holder de tilbake. De kan føle at alle mennesker er imot dem og da føler de seg sviktet. For enkelte kan motorikk og mangel på forståelse for samspillet gjøre at det blir vanskelig for de å etablere nye sosiale kontakter (Kaland, 2018, s. 131).

3.3 Mentalisering og «theory of mind»

Mentalisering dreier seg om å kunne betrakte seg selv utenfra og prøve å forstå hvordan andre oppfatter deg. Det handler også om å klare å forstå hvordan andre mennesker har det og at de lever i en egen verden med sine tanker og følelser (Wallroth, 2021 : Öhman, 2016, s. 45).

«Theory of mind»-teorien er noe som er hyppig brukt i arbeid med autisme og asperger, også forstått som mentalisering (Kaland, 1996, s. 46). En sentral utfordring for de med asperger syndrom, er ferdigheter innen «theory of mind», som vil si refleksjon over egne og andres tanker og følelser (Bjåstad & Weidle, 2021, s. 395). Kaland refererer til Premack og Woodruff, som mente «theory of mind» bør ses på som en teori, fordi det er umulig å vite eksakt hva andre mennesker føler og tenker (1996, s. 46). Likevel refererer Kaland til Hobson og Johnson, som mente det er et problem å kalle det for en teori, da dette vil kunne gjøre det vanskelig for barn å skille mellom den intuitive og teoretiske viten (Kaland, 1996, s. 46). Barn utvikler likevel en viss teori om hva som foregår i hodet på andre, men det å ha «theory of mind» innebærer at en forstår det som foregår i hodet på andre kan være noe annet enn det som foregår i eget hode. Teorien er der for å kunne gjøre forståelsen mer uforutsigbar, og at barnet klarer å forstå og forutse andres og deres egne handlinger. Barn med asperger syndrom, vil ofte kunne vite selv at de er annerledes enn andre barn (Attwood, 2015, ss. 143-145).

Peter Fonagy, som regnes som grunnleggeren av mentaliseringsteorien, mente det innebærer å ha kontakt med sine egne tanker og følelser, samt forstå seg på andres følelser via mentale tilstander. Mentaliseringsteorien tar for seg det faktum at alle mennesker oppfatter verden og virkeligheten ulikt, da vi alle har egne erfaringer og kunnskaper (Wallroth, 2021, s. 11). De fleste mentaliserer ubevisst dagliglivet uten å legge for mye oppmerksomhet i det. Implisitt mentalisering er at vi gjør oss opp meninger basert på tidligere erfaringer, som vi velger å bruke som referanser ved innsamling av nyere informasjon. Om dette ikke fungerer, velger vi en eksplisitt metode som krever mer oppmerksomhet og anstrengelse. Her må det legges inn mer språklige funksjoner (Karterud & Bateman, 2010, s. 18).

Det handler ikke bare om den mentaliserende forståelsen, men også at man anser seg selv og andre som drevet av både ytre påvirkninger, stimulusrespons, drifter og instinkter, sykdomsprosesser, mm. (Karterud, Folmo, & Kongerslev, 2020, s. 30). For å kunne mentalisere godt er det viktig at en er mentalt åpen og at det kreves et visst tolkningsarbeid. Tolkning av den andre blir i denne forstand sett på som forståelsen av seg selv og andre. Slike tolkninger kan være upresise, og det kan lett oppstå misforståelser. God mentalisering her vil være å klare se ytre signaler som forteller at en kanskje har misforstått (Karterud & Bateman, 2010, s. 125). Mentalisering er noe helt avgjørende når det kommer til sosial kompetanse og det å kunne delta og forstå ulike sosiale settinger (Lorentzen, 2019, s. 13). Det er viktig å understreke at mentalisering ikke bare handler om å forstå andres følelser og tanker, men også emosjonell toleranse, integrasjon og symbolisering (Landmark & Stänicke, 2016, s. 343).

Det neste kapitlet skal ta for seg en diskusjon, der jeg skal bruke kunnskapsgrunnlaget for å drøfte meg frem til et svar på mine tre forskningsspørsmål. Jeg vil bruke bakgrunn der jeg snakker om undersøkelsessak og forskning som hører til barnevernspedagogens rolle, samt teorier om asperger og hva som skal til for å fremme et godt samspill og klare finne ut av hva slags hensyn som må tas i en undersøkelsessak.

4.0 Diskusjon

Jeg skal i dette kapittel diskutere meg frem til et svar på problemstillingen ved hjelp av tre forskningsspørsmål. Jeg skal sette de ulike teoriene og forskningen opp mot hverandre, for så å bruke dette senere i konklusjonskapittelet. Forskningsspørsmålene vil bli diskutert i den rekkefølgen de ble presentert i innledningen.

4.1 Å gjøre oss forstått

Jeg skal her forklare hva jeg kan bruke av kunnskap som teori og forskning, for å få et barn med asperger syndrom til å forstå barnevernspedagogens hensikter og kompetanse. Om et barn med asperger klarer å forstå barnevernspedagogen, vil dette føre til tillit, som igjen vil gi et godt samspill. Jeg skal sette personlig kompetanse opp mot mentalisering, og hvordan jeg kan dra med dette inn i spillet for å få barnet til å forstå.

4.1.1 Personlig kompetanse mot mentalisering

Som barnevernspedagog i en undersøkelsessak er det viktig å gjøre oss forstått for det barnet vi skal ha samtale med. I undersøkelsessaker har en som sagt minimum tre måneder på seg til å bygge en god relasjon. En undersøkelse av livssituasjonen til et barn, kan være en sår og vanskelig opplevelse for barnet. Av den grunn er det viktig å gi god informasjon om hvem barnevernspedagogen er, og hva jobben deres går ut på. Å holde barnet oppdatert underveis i undersøkelsen er med på å vise barnet hva vi arbeider frem imot, som er at barnet sin livssituasjon skal bedres. Dette vil skape forståelse for intensjonene bak samtalene og spillet barnevernspedagogen har lyst til å innlede med barnet, som igjen vil føre til tillit.

Som Løgstrup skriver om, er det viktig å gå inn i nye relasjoner med ærlighet og gode holdninger. For å kunne gå inn i en slik god relasjon, har det mye å si for hvor bevisst barnevernspedagogen er over egen personlig kompetanse (Nordby, 2021). Hvem lar vi dette barnet få være i samtale med oss? Og ikke minst hvordan er det vi selv fremstår? For å kunne gjøre oss bevisst, er en avhengig av selvinnsikt. Hvilke verdier og holdninger skal en dra med seg inn i samtalen? Delås mener mangelen på slik selvinnsikt vil kunne gjøre det vanskelig for barnevernspedagogen å mentalisere og møte barnet på en god og profesjonell måte (Delås,

2011). Enhver barnevernspedagog har egen emosjonell bagasje med seg, som kan være med på å påvirke hvordan vi fremtrer. Vi kan komme i samtaler med et barn i en utfordrende situasjon, der samtaleemne kan vekke opp personlige opplevelser hos barnevernspedagogen. Her vil en derfor ha god bruk for selvinnsikt, med tanke på hvordan en velger å håndtere disse uventede følelsene. Å skille mellom det profesjonelle og det personlige vil bedre relasjonen, da fokuset vårt ikke skal ligge på våre egne følelser, men på barnets sitt.

4.1.2 Mentalisering inn i samspillet

Ved å ta med oss profesjonell kompetanse opp mot mentalisering, vil det kunne gi samspillet en god grunnbase. Vi kan komme i møte med barn der vi ubevisst mentaliserer implisitt, da vi tar med oss tidligere erfaringer fra andre møter med barn med asperger syndrom. Det er viktig å unnlate å gjøre dette, da vi kan gjøre oss opp meninger allerede før møtet med barnet, og dette kan innledningsvis gjøre at det kan oppstå misforståelser. Derfor er det viktig å raskt bytte over til en eksplisitt metode, der vi utforsker barnet videre individuelt uten påvirkning fra tidligere erfaringer. Alle barn med asperger er forskjellige og kan ha ulike interesser, da vi vet interessefeltene er forskjellige fra barn til barn. Av den grunn vil det ikke være til hjelp å dra inn tidligere erfaringer. Det vil lønne seg å møte barnet så nøytralt som mulig.

Om barnevernspedagogen er bevisst på hvordan han mentaliserer i samspill med barn, vil det gjøre det lettere for barnet å oppfatte oss som personer. Vi må være åpne om hva vi prøver å fortelle og si, da dette vil gjøre at barnet kan forså at barnevernspedagogen kan føle på andre følelser enn det barnet selv gjør. Dette krever at vi har god kommunikasjonsevne til videre samspill, da dette blir forklart som relasjonskompetansen. Det er vanskelig for barn med asperger å skjønne de signalene barnevernspedagogen kan sende ut. Så den bevisstheten vi har over egen profesjon, vil bidra til at vi lettere vil kunne være oppmerksomme og lyttende. Om barnet opplever denne type signaler fra oss, vil de skjønne at vi er gode personer å snakke med. Dermed er mye jobb for god relasjon lagt til grunn for.

«Theory of mind» går ut på å kunne forstå hva som foregår inne i hodet på den andre, og dette er utfordrende for et barn med asperger syndrom. Her vil den personlige kompetansen og mentaliseringen bidra til at vi kan klare plukke opp signaler barnet måtte sende, som indikerer at de ikke forstår eller at vi kan ha misforstått noe som har blitt sagt. Barnevernspedagogen må da sette i gang en tolkning av disse signalene, for å styre unna eventuelle misforståelser.

Det krever også at barnevernspedagen må være mentalt åpen og direkte i hva de tenker og føler. Det vil gi barnet en anelse om hva som skjer og gi de en mulighet til å forstå oss.

4.1.3 Samspill mot forståelsen

Under samspillet ønsker vi at barna med asperger skal forstå at vi er mennesker som er her for å hjelpe de. Vi ønsker at de skal forstå oss, så den gode relasjonen og tilliten oppstår og blir værende. Relasjonskompetansen barnevernspedagogen stiller med, vil være avgjørende for den sammensatte forståelsen barnet får for oss. Vi ønsker denne forståelsen fordi det vil føre til godt samspill. Barn med asperger svikter som regel i sosialt samspill med andre, grunnet manglende evne til å mentalisere. De vil ofte kunne miste interesse for samtalen om samtaleemnet går utenfor barnet sitt interesseområde. For å unngå misforståelser i samspillet, er det viktig å klare å tolke de signalene barna gir. Å forså den sosiale settingen og det samspillet som skjer rett foran oss, vil gi barnet en følelse av trygghet. Denne tryggheten er barnevernspedagogen avhengig av at barnet skal føle på, for at vi skal få signaler tilbake på at vi har gjort oss forstått.

Mentalisering går som sagt ut på hvordan en forstår andre og hvordan andre oppfatter deg. Hensynet barnevernspedagogen må ta i denne situasjonen, blir å bruke personlig kompetanse og mentalisering for å få barnet til å forstå dem. De signaler barnevernspedagogen selv putter frem ved å ha selvinnsett og god mentalisering, vil enten gjøre at barnet får en god relasjon og tillit gjennom å forstå det vi viser. Eller det kan gå andre veien, ved mangel på slik selvinnsett kan personlige følelser ta overhånd og vi klarer ikke få til det gode samspillet som er viktig for at barnet med asperger skal forstå barnevernspedagogen. Med forståelse i denne forstand, snakker vi om barnet sin tolkning av barnevernspedagogen, og hvordan barnet oppfatter denne som person. Det er ikke lett for en med asperger å forstå seg på en profesjonsutøver som ikke klarer betrakte seg selv utenfra. Målet er at barnet skal forstå hvem vi ønsker å være for dem i denne relasjonen, og at vi ønsker et samspill der gjentidig tillit er fokuset.

4.2 Å forstå en med asperger syndrom

Å forstå en med asperger syndrom, vil være viktig når det kommer til å finne ut hvor hensynene skal tas. Jeg velger teori og forskning som vil gi meg en bedre oversikt over hva

som kan være bra å ha kunnskap innenfor å forstå en med asperger. Kapitelene tar for seg hvordan å lytte til de med asperger og hvordan dette vil gi bedre forståelse, samt hvordan denne forståelsen vil føre til bredere kunnskapsspekter. Jeg tar så for meg mentaliseringsevnen til en med asperger, da dette er en grunnleggende kunnskap for å forstå en med asperger syndrom og deres kognitive profil. Denne kunnskapen vil gjøre det lettere for barnevernspedagogen å ta hensyn i undersøkelsessaker.

4.2.1 Å lytte for å forstå

Når barnevernspedagoger møter barn med asperger, har de et ønske om å kunne forstå hva dette barnet sliter med og hva vi kan gjøre for å gi dem en følelse av at vi forstår. For å få til dette krever det kunnskap innen hva asperger syndrom er, og hvilke utfordringer som ligger til grunn. En måte å gjøre dette på vil være å lytte til de med asperger syndrom (Kaland, 2008). Alle barn med asperger er ulike, og det er umulig for barnevernspedagogen å mentalisere seg frem til hvordan hver enkelt av dem er. Ved å lytte til hvert enkelt barn, vil de kunne gi oss informasjon om deres spesifikke kognitive vansker. Hvordan er det for akkurat dette barnet å ha asperger syndrom. En av kriteriene til en med asperger, kan være at de har avvikende språk. Dersom dette er tilfellet, kan barnevernspedagogen hjelpe til med språket slik at vi bedre kan forstå det de prøver å fortelle. Ved å lese selvbiografiene til barn og voksne med asperger syndrom, vil dette gi mange kunnskap de vil trenge i møte med disse barna (Welton, 2007). Da spesielt det de finner utfordrende, det de mestrer og de spesielle interessene de har.

Barnevernspedagogen vil nok gjøre seg opp noen tanker om hvor interessen og svikten kan ligge fra allerede første samtale, men det kan lønne seg å spørre hva barnet selv ser på som sine svake og sterke sider. Barnevernspedagogen vil da få en større forståelse over barnet som individ, og kan bruke denne informasjonen til å bedre relasjonen. De fleste med asperger vil nok slite med mentaliseringen, og det kan være greit for barnevernspedagogen å vite spesifikt hva de ser på som utfordrende og hva de forstår seg på. Ved å inneha slik informasjon, vil det være lettere å få en helhetlig forståelse av barnet. Å lytte til barn med asperger syndrom vil gi en fordel under undersøkelsessaken, da det er liten disponibel tid. Om barnevernspedagogen er den som er taus og lytter, vil det i de fleste tilfeller være barnet som tar ordet. Dette vil kunne gi mye mer informasjon på kort tid, enn om det er barnevernspedagogen som tar ordet.

4.2.2 Forståelsen opp mot kunnskapen

Ved å skaffe seg en helhetlig forståelse av barnet som individ, kan en sette dette opp mot kunnskap en allerede har fra før av for å kunne forså barnet enda bedre. Dette vil også kunne gi et svar på hvilke hensyn en bør ta i forhold til informasjonen en får fra hver enkelt. Den kunnskapen en sitter inne med om asperger syndrom, gjelder som sagt ikke alle. Det er lett å søke på nett og få opp spesifikke sterke og svake sider, og hva som er kriteriene for diagnosen. Men den nye forståelsen en sitter med etter å ha fått informasjon direkte fra barnet og kunnskap og forskning som allerede finnes, vil dette gi en mer helhetlig forståelse. Dette vil gjøre det lettere å unngå fordommer og holdninger, fra eksempelvis et tidligere møte med asperger syndrom.

Asperger syndrom kjennetegnes flest ganger ved lav mentalisering, men det kan være at barnet vi snakker med gir informasjon om at dette ikke er deres svakeste side. Da vil det være med på å bedre samspillet og gjøre det lettere å møte barnet på rett måte. Å forstå hvert enkelt individ, vil gjøre kunnskapen lettere å ta i bruk. Og vi slipper å misforstå eller å fornærme på en måte som kan svekke samspillet. David N. Andrews mener at barnevernspedagoger kan ha noe å lære av å lytte til de med kognitive vansker, da dette vil bidra til forståelsen siden de selv ikke har en anelse om hvordan det selv er å ha asperger. Han påstår at mangelen på forståelse opp gjennom årene, fortsatt gir han traumer den dag i dag (Andrews, 2006 : Kaland, 2008). Ved å lytte for å forstå, vil selvrefleksjonen i egen personlig kompetanse bli lettere. Å reflektere rundt hvem vi lar barnet få være i samtale med oss, er avhengig av hvor oppmerksomme, lyttende og følsomme vi selv føler vi trenger å være ut ifra den informasjonen vi får. Vi må få la de være seg selv, og fortelle det de ønsker å fortelle. Måten vi tar imot denne informasjonen, er avhengig for å få til et godt samspill.

Det kan også lønne seg å ta med paradigmeskiftet, for å skjønne seg bedre på de med asperger. Barnevernspedagogen bør kunne se vekk fra det faktum at det er en diagnose, og heller fokusere på at det er en alternativ kognitiv profil. Dette vil bidra med å redusere fordommer og gjøre det lettere å ikke behandle de ut ifra de utfordringene de har. Det var dette Hans Asperger mente med å heller behandle tilstanden som pedagogisk utfordrende, istedenfor en medisinsk sykdom (Kaland, 2018).

4.2.3 Den mentaliserende evnen

Å forstå hvordan en med asperger syndrom fungerer, er det viktig å kunne ha informasjon om deres mentaliseringsevne. Det å ha asperger, vet vi setter en demper på hvordan hjernen prosesserer informasjon den får (Welton, 2007). Som nevnt i «å lytte for å forstå» kan det være en fordel å få informasjon om hvordan akkurat dette barnet mentaliserer og deres svakere og sterkere sider de selv mener diagnosen bidrar til. Alle oppfatter verden ulikt, og en med asperger vil kunne ha et syn på verden som er helt ulikt barnevernspedagogen sitt (Wallroth, 2021). Implisitt mentalisering for en med asperger, kan være at dette barnet tidligere har vært i kontakt med barnevernet. Der de kan ha sine egne holdninger og opplevelser fra tidligere møter, som enten kan ha påvirket de negativt eller positivt.

David N. Andrews sier selv at han slet blant annet med å passe inn på skolen, da han mener samfunnet rundt svikter da de ikke har god nok kunnskap og forståelse (Andrews, 2006 : Kaland, 2008). Det kan være at barnet vi møter på har negative opplevelser fra akkurat dette, at de er vandt til å ikke bli møtt med forståelse. Dette er viktig for barnevernspedagogen å ha forståelse for. Allerede fra første møte må barnevernspedagogen klare å lese signalene barnet gir, og ta videre beslutninger som er korrekte, uavhengig om disse signalene er positive eller negative. Dette krever nok en gang god bevissthet over egen profesjon, da de må være bevisste disse signalene og klare å opptre omsorgsfullt.

Det å ha forståelse for at det kan være vanskelig for et barn med asperger syndrom å bygge relasjon under en undersøkelsessak på tre måneder, er viktig å ta under betraktning. Vi vet barn med asperger har nedsatt evne til sosialt samspill, og at dette kan føre til at de vil slite med å få god relasjon til nye personer på kort tid (Kaland, 2018). Dette kan ha mye med angst for nye mennesker å gjøre, og spesielt om de føler seg sveket ved tidligere kontakt med barnevernet. Da vil jobben for å bygge god relasjon og få til et godt samspill bli lenger. Barnevernspedagogens egen mentaliseringsevne og personlig kompetanse vil spille en stor rolle her, da oppgaven deres bli å trykke barnet. Om tidligere opplevelser med barnevernet skulle være negative, vil et godt tolkningsarbeid sammen med god dialog være nyttig. For øvrig vil ikke bare gode tolkninger være bra nok, da det som sagt kan oppstå misforståelser. Derfor krever det en god dialog, der vi lytter til det barnet har å si om deres tidligere møter med barnevernet. Vi ønsker å få forstå hvorfor de har tidligere negative opplevelser, og hva vi selv kan gjøre annerledes så de ikke skal få enda en negativ opplevelse. Det blir vanskelig for

barnevernspedagogen å forstå hva vi kan gjøre annerledes, uten å forstå hva barnet opplevde som utfordrende. Derfor er god dialog og samspill avgjørende her for den helhetlige forståelsen for hvilke hensyn som må tas.

4.3 Å få barn med asperger til å åpne seg

Jeg skal i dette kapitlet bruke kunnskapsgrunnlaget til å få barn med asperger syndrom til å ville åpne seg til barnevernspedagogen. Jeg vil først sette mentaliseringsevnen til både barnet og barnevernspedagogen opp mot personlig kompetanse. Videre skal jeg forklare hvordan den personlige kompetansen kan settes opp mot samspillet med barnet. Ved å kunne diskutere seg frem mot hvordan disse teoriene kan brukes i samspill, vil dette føre til trygg relasjon, som igjen vil få barnet til å ville åpne seg.

4.3.1 Mentalisering mot personlig kompetanse

I forhold til personlig kompetanse bør barnevernspedagogen la barnet få sende de signalene og ha de følelsene de føler på, uten å skulle komme med noen negativ respons tilbake. Om barnet skulle mentalisere eksplisitt, og få en negativ reaksjon ut ifra dette, er det viktig å vise at en forstår. Dette vil vise barnet at vi forstår følelsene deres, og at vi aksepterer at de kan føle det slik. Om vi får barnet til å føle dette, vil det bli lettere for de å åpne seg og dele tanker og følelser. Dette er avhengig av at barnevernspedagogen klarer å mentaliserer på en god måte, i form av å møte barnet som mentalt åpen. Ved å være mentalt åpen vil vi kunne ha mer toleranse for det barnet vil komme med av både negative og positive signaler (Landmark & Stänicke, 2016). Dette vil gi barnet en følelse av at vi forstår og at vi er åpne for å lytte til det de har å si.

Det er viktig å kunne lese signaler barnet måtte gi, og eventuelt gi skryt om de opplever at barnet får til god mentalisering. Dette vil kunne gi barnet en god selvfølelse, i form av følelsen at de gjør noe riktig og får til bra (Kaland, 2018). Karterud, Folmo og Kongerslev påstår at det å kunne gi skryt til barnet om vi opplever de har en god mentaliseringsevne, er viktig for at de skal få en god selvfølelse. Definisjonen på hva som er god mentalisering, er ulik fra alle profesjonsutøvere, men dette vil bidra til å styrke tillit og samspill mellom barnet

og barnevernspedagogen. Ved å legge vekt på å styrke dette båndet vil det bli lettere for barnet å kunne åpne seg og fortelle (Karterud, Folmo, & Kongerslev, 2020).

4.3.2 Personlig kompetanse mot samspill

I samspillet mellom barnet og barnevernspedagogen, vet vi at personlig kompetanse er uhyre relevant. Hvem lar vi personen være i møte med oss? Avhengig av hvordan vi gjør dette, vil resultere i om barnet er villig til å åpne seg eller ikke. Det at barnevernspedagogen er en god lytter, kan bety så mangt. Det innebærer å ha god blikkontakt, komme med verbale bekreftelser eller stille oppfølgingsspørsmål til det som blir snakket om. Ved å fysisk vise at en lytter, vil dette gjøre det lettere for barnet å dele. I og med at barn med asperger kan ha problemer med å skjønne hva andre tenker, vil det være enda mer aktuelt med en slik bekreftelse. Et godt samspill bygges mye på den følelsesmessige relasjonen, derfor må barnevernspedagogen vise at den er interessert i det barnet har å si. Vi ønsker at barnet skal føle seg sett og hørt, da dette vil føre til god relasjon. Ved å få til dette må barnevernspedagogen være i stand til å lese signaler barnet sender. Da vil personlig bevissthet nok en gang spille en stor rolle, da forståelse til hva barnet uttrykker følelsesmessig blir viktig for at de skal kunne åpne seg.

I henhold til etikken sitter barnevernspedagogen med mye makt, og derfor er det viktig å legge god vekt på et profesjonsetisk startpunkt. Å gå inn i alle nye relasjoner med ærlighet og åpenhet om hva som vil skje fremover, skaper tillit. Vi ønsker å jevne ut denne makten, samt få barnet til å føle at vi ikke har visse holdninger eller fordommer fra første møte. Vi vet barn med asperger har nedsatt evne til samspill og kommunikasjon, og av den grunn bør barnevernspedagogen ta hensyn til at informasjon som blir gitt kan bli misforstått eller må gjentas flere ganger for at barnet skal få det med seg. Ved å gi god informasjon vil samspillet bedres, i den forstand at de får en følelse av inkludering.

4.3.3 Samspill mot trygg relasjon

I samtaler med barn, bør barnevernspedagogen ta utgangspunkt i hva han eller hun gjorde for å skape godt samspill og trygghet, slik at en videre kan bygge på tilliten og føre samtalen videre sammen. Om barnet gjorde eller sa noe som barnevernspedagogen responderer til med positiv respons, vil dette kunne gi barnet en form for trygghet. At det er greit å snakke om hva

de vil og at jeg er en trygg person å dele med (Öhman, 2016). Her kan fokuset på de sterkere sidene til barna med asperger spille en rolle. For å få til det gode samspillet kan barnevernspedagogen velge å fokusere på interesseområdet til barnet, under en eventuell samspillsaktivitet. Å da gi skryt for ferdighetene de innehar, eller skryt av at de kan mye om denne spesifikke tingen, vil kunne gi god selvfølelse hos barnet. Denne selvfølelsen vil føre til at barnet føler seg sett og hørt, som resulterer i at barnet kan føle på en trygg relasjon (Kaland, 2018).

Problemstillingen tar for seg undersøkelsessak, og dette er grunnet det korte tidsrommet barnevernspedagogen har til å bygge relasjon til barnet for å få han eller henne til å åpne seg. Det viktigste er å føle en har viss kontroll over egne holdninger og verdier for å kunne gi rom til barnet sine meninger. Dette handler om barnet, og at barnevernspedagogens ønske er å få de til å føle seg trygge på dem, så de vil åpne seg.

Konklusjon

Litteraturstudiets mål er å kunne komme frem til et svar på problemstillingen; *hvilke hensyn må barnevernspedagogen ta i en undersøkelsessak der barnet har asperger syndrom?* Jeg vil bruke svarene jeg kom frem til ved hjelp av forskningsspørsmålene til å komme frem til en endelig konklusjon.

Barnevernspedagogens hensyn til at barnet er i en sår situasjon bør komme fremst under en undersøkelsessak i barnevernet. Her blir det viktig å holde barnet oppdatert og gi god informasjon om prosessen i en undersøkelsessak. Vi må ta hensyn til hvem vi lar barnet være under denne prosessen, i følge av hvordan vi velger å forholde oss til egen personlig kompetanse. Det er viktig å få la barnet føle på at de har en mulighet til å være seg selv, og ikke føle de trenger å skjule verken hvem de er eller relevant informasjon. Personlig kompetanse vil gjøre at vi må ta hensyn til hva vi selv tar med oss inn i samspillet av egen emosjonell bagasje. Vi må huske på at dette ikke handler om oss, men om barnet sine følelser og livssituasjon. Ingen barn med asperger er like, og barnevernspedagogen må passe på å legge fra seg fordommer og tidligere opplevelser i møte med barn med asperger syndrom. Vi må ta hensyn til at det da kan oppstå misforståelser, som vil skade samspillet og forståelsen. Barnevernspedagogen må ha en god selvinnnsikt på egen mentalisering, og hvordan den personlige kompetansen kan hjelpe å regulere denne. Barn med asperger syndrom vil i de fleste tilfeller ha svekkede ferdigheter innenfor «theory of mind», og barnevernspedagogen må være tålmodig da informasjon kanskje må gjentas flere ganger, om vi plukker opp signaler som forteller oss at barnet ikke har forstått. Hensyn til egen personlig kompetanse vil være avgjørende for barnet sin forståelse av oss som profesjonsutøvere. Vi må ta hensyn til hvordan vi selv fremstår, for at barnet skal få denne forståelsen for oss, da dette vil skape tillit. Hvem vi ønsker å være for barnet, vil vise seg i om en klarer ta hensyn til samspillet.

For å forstå et barn med asperger syndrom, må barnevernspedagogen ta hensyn til hva de ser på som utfordrende. Vi må ta til betraktning hvordan de selv opplever å ha asperger syndrom, og hva de selv mener er deres sterke og svake sider. Ved å være en god lytter og forstå det barnet sier om egen situasjon, vil barnevernspedagogen klare å ta slike hensyn. Om barnevernspedagogen opplever en slik forståelse, kan en deretter ta inn biter av teori om

asperger for å forsterke forståelsen av diagnosen. Likevel må en ta hensyn til at generell teori bare tar oss så langt, da en må ta hensyn til at de fleste med asperger syndrom har individuelle særpreg. De fleste har en svakere mentaliserende evne, som er viktig å ta hensyn til. Det kan forekomme at barna en snakker med har ulik forståelse for egen mentaliserende evne.

Barn med asperger syndrom kan ha tidligere opplevelser fra barnevernet, og her er det viktig å ta hensyn til at de vil gå ut ifra disse. Da er det viktig å vise at vi forstår og at vi aksepterer det de kan føle på. Dette vil kunne føre til at barnet føler seg trygg, som vil bidra til at de vil åpne seg. Barnevernspedagogen må ta hensyn til at de må møte barna med åpent sinn, da dette vil gi en større toleranse i samspillet. De signalene som barnet sender, må vi ta imot og klare å bearbeide på en god måte. Barnevernspedagogen må ta hensyn til hvem vi lar barnet være i møte med oss, da dette også vil føre til trygghet. Dette hensynet tar en ved å lytte til hva barnet har å si, og det de har å fortelle om egne interesser. Barnevernspedagogen må møte barnet med åpenhet og ærlighet, for at det ikke skal bli en fordelt makt. Da er det viktig å starte fra et profesjonsetisk startpunkt. Vi må ta hensyn til selvfølelsen til barnet, og dette gjør vi ved å eksempelvis gi skryt. Det er viktig at de føler på en god selvfølelse, da dette vil være grunnleggende for at de skal føle seg trygge.

Hensynene må legges i hvordan barnevernspedagogen velger å utøve personlig kompetanse og mentalisering, da dette er viktig for hvordan samspillet vil utvikle seg. Det å ta hensyn til at de selv er best klar over sine egne utfordringer og hva som er sterke og svake sider for dem er viktig når man lytter.

I videre forskning bør en gå for en empirisk innsamling av data. Da gjerne med hjelp av intervjuer av barn og unge med asperger syndrom.

Bibliografi

- Allen, J. G. (2014). *Mentalisering i tilknytningsrelasjoner.*, 1.utg, 1.opl. København: Hans Reitzels forlag.
- Andrews, D. N. (2006). Mental health issues surrounding diagnosis, disclosure and self-confidence in the context of Asperger syndrome. I J. Overton, W. Lawson, J. Jackson, D. Murray, D. Debbaudt, A. Attwood, . . . L. H. Willey, *Coming out Asperger: Diagnosis, disclosure and self-confidence* (ss. 94-107). London, UK: Jessica Kingsley Publishers.
- Aasberg, O. (2008). Hvordan arbeider barnevernstjenesten?. 1.utg. I S. Horverak, & A. Solstad, *Kort om barnevern* (ss. 47-77). Oslo: Universitetsforlaget.
- Aasberg, O. (2014). Hvordan arbeider barnevernstjenesten?. 2.utg. I A. Solstad, R. Follesø, & K. Mevik, *Kort om barnevern* (ss. 57-83). Oslo: Universitetsforlaget.
- Attwood, T. (1998). *Asperger syndrom - en håndbok for foreldre og fagfolk*. London: Jessica Kingsleys Publishers.
- Attwood, T. (2015). Autismespektrumforstyrrelse, Niveau 1 (asperger syndrom) og behandling. I K. L. Martin, *Børn med blandingsdiagnoser.*, 2.utg, 1.opl. (ss. 139-172). Danmark: Dansk psykologisk forlag.
- Öhman, M. (2016). *Samtaler og samspill med barn*. Oslo: Pedagogisk forum.
- Barnevernportalen.no*. (u.d.). Hentet fra Undersøkelsessak:
<https://www.barnevernportalen.no/undersokelsessak>
- Bjåstad, J. F., & Sagstad, U. (2020). Autisme hos ungdom. I L. R. Øhlckers, O. Heradstveit, & L. Sand, *Ungdom og psykisk helse.*, 1.utg, 1.opl (ss. 107-118). Bergen: Fagbokforlaget.
- Bjåstad, J. F., & Weidle, B. (2021). Kognitiv atferdsterapi for barn og ungdom med autismespekterforstyrrelser. I K. Martinsen, & R. Hagen, *Håndbok i kognitiv atferdsterapi i behandling av barn og unge.*, 2.utg, 1.opl. (ss. 394-413). Trondheim: Gyldendal.
- Delås, G. M. (2011, februar 11). Bevisstgjøring av personlig kompetanse: hvorfor bevisstgjøring av personlig kompetanse bør prioriteres i de sosialfaglige utdanningene. *Uniped.*, Volume 34, Issue 4, ss. 82-88.
- Figenschow, W., Ringberg, E., & Ekanger, M. (2006). *Barnevern - medier og juss*. 1.utg., 1.opl. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Gillberg, C. (1998). *Barn, ungdom og voksne med asperger syndrom*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Kaland, N. (1996). *Autisme og asperger syndrom*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kaland, N. (2003). *Asperger syndrom - "historier fra hverdagslivet"*. 1.utg, 1.opl. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kaland, N. (2003, Mai 24). Asperger syndrom og kognitiv profil. *Nordisk tidsskrift for spesialpedagogikk*, Volume 81, Issue 4, ss. 221-233.
- Kaland, N. (2008, februar 11). «Det var en lettelse å få vite hvorfor jeg ikke var som andre»: Om å få stilt en autisme- eller Asperger-syndrom-diagnose. *Tidsskrift for Norsk psykologiforening.*, Vol 45, nummer 2, ss. 127-132.
- Kaland, N. (2008, April 22). Hva kan vi lære av å lytte til personer med en autismespektertilstand? *Norsk pedagogisk tidsskrift.*, Volume 92, Issue 2, ss. 139-150.
- Kaland, N. (2018). *Autisme og aldring i et utviklingsperspektiv*. Bergen: Fagbokforlaget .
- Karterud, S., & Bateman, A. (2010). *Manual for mentaliseringsbasert terapi (MBT) og MBT vurderingsskala.*, 1.utg, 1.opl. Oslo: Gyldendal akademisk.

- Karterud, S., Folmo, E., & Kongerslev, M. T. (2020). *MBT - mentaliseringsbasert terapi*. 1.utg., 1.opl. Oslo: Gyldendal.
- Killén, K. (2017). *Profesjonell utvikling og faglig veiledning - et fellesfaglig perspektiv for helse-, sosiale og pedagogiske profesjoner*. 5.utg., 3.opl. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Landmark, A. F., & Stänicke, L. I. (2016). *Det uforståelige barnet - om å skape sammenheng mellom den indre og ytre verden.*, 1.utg. Stavanger: Hertervig Forlag Akademisk.
- Lorentzen, P. (2019). *Mentalisering og barnevernet - en kritisk drøfting*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Mevik, K., & Juul, R. (2022). Samtaler og samvær med barn og unge. I I. Studsrød, V. Paulsen, I. Kvaran, & K. Mevik, *Barnevernspedagog - en grunnbok.*, 3.opl. (ss. 215-230). Oslo: Universitetsforlaget.
- Nordby, H. (2021). *Etikk i barnevern.*, 1.utg, 5.opl. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Paulsen, E., & Lone, A. (2019). Etablering av relasjoner i sosialpedagogisk arbeid. I A. Lone, & T. Halvorsen, *Sosialpedagogiske perspektiver* (ss. 86-104). Oslo: Universitetsforlaget.
- Rakvaag, H. (2008). Hvem er de barna som trenger barnevernstjenesten? I S. Horverak, & A. Solstad, *Kort om barnevern* (ss. 35-47). Oslo: Universitetsforlaget.
- Skau, G. M. (2011). *Gode fagfolk vokser.*, 4.utg, 1.oppl. Latvia: Cappelen Damm.
- Skau, G. M. (2020). *Gode fagfolk vokser - personlig kompetanse i arbeid med mennesker.*, 5.utg. Latvia: Cappelen Damm Akademisk.
- Skorstad, B. (2020). Profesjonsetikk. I S. B. Eide, & B. Skorstad, *Etikk - til refleksjon og handling i sosialt arbeid.*, 4.utg. (ss. 179-211). Oslo: Gyldendal.
- Sponheim, E. (6.utg., 2011, Mars 18). Er asperger syndrom blitt vanligere? *Tidsskriftet.no*, s. 131: 561.
- Vis, S. A. (2004). *Samtaler med barn i barnevernet*. Tromsø: Barnevernets Utviklingscenter i Nord-Norge.
- Wallroth, P. (2021). *Mentaliseringsboken*, 2.utg., 1.opl. Oslo: Cappelen damm AS.
- Welton, J. (2007). *Hva kan jeg fortelle deg om asperger syndrom?* Oslo: Kommuneforlaget .